

УДК: 37.013(477)

DOI: <https://doi.org/10.54662/veresen.2.2024.06>

Тетяна Сливінська,
ORCID iD 0000-0002-4401-8451
завідувач навчально-методичної
лабораторії практичної психології, соціальної роботи
Миколаївський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти
вул. Адміральська, 4-а, 54001, м. Миколаїв, Україна
tetiana.slyvinska@moipro.mk.ua

Любов Погорєлова,
ORCID iD 0000-0002-8462-7737
методист навчально-методичної
лабораторії акмеології
Миколаївський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти,
вул. Адміральська, 4-а, 54001, м. Миколаїв, Україна
liubov.pohorelova@moipro.mk.ua

ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТАЦІЯ В НУШ: РЕАЛІЗАЦІЯ ЕКСПЕРИМЕНТУ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО РІВНЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У методичній статті висвітлено основні аспекти реалізації експерименту всеукраїнського рівня за темою «Професійна орієнтація в Новій українській школі» на Миколаївщині. Досліджено низку наукових праць із цієї проблеми. Подано дані «Базового моніторингового дослідження щодо професійної орієнтації учнів у закладах ЗСО». Уперше представлено особливості інформаційно-методичного та координаційного супроводу експерименту, що здійснювали педагогічні працівники навчально-методичних лабораторій практичної психології та соціальної роботи й акмеології Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. Описано досвід реалізації експерименту в закладах освіти Миколаївської області. Репрезентовано методичний комплект посібників із профорієнтації (початкова школа, адаптаційний цикл базової середньої освіти).

Ключові слова: *всеукраїнський експеримент «Професійна орієнтація в новій українській школі»; інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут»; професійна орієнтація здобувачів освіти; професійне самовизначення.*

© Сливінська Т. О., Погорєлова Л. В., 2024

Вступ. Створення умов для свідомого та відповідального ставлення до вибору професії – вирішальна сходинка до успішної особистісної та професійної самореалізації здобувачів освіти, розвитку майбутньої кар'єри та життєвих пріоритетів. Повномасштабна війна, що триває в країні, продовжує завдавати величезних соціальних, економічних збитків, позбавляє

українців можливості планувати майбутнє. Особливо це є актуальним для здобувачів освіти старших класів, кожен із них відчуває тривогу та страх перед невизначеністю, невпевненість у власних здібностях, згортання пізнавальної активності. Відповідно зрозумілим є те, що головними завданнями педагогічних працівників закладів освіти на цьому етапі є запровадження дієвих

практик підтримки, навчання та розвитку особистості здобувачів освіти; орієнтація їх на ефективні інструменти побудови особистісної та професійної перспективи; розвиток навичок дослідження власного внутрішнього світу, ініціативності, відповідальності, стресостійкості; допомога у плануванні та реалізації життєвих цілей.

Посилену увагу в останні роки приділяють питанням організації якісної системи профорієнтаційної роботи в закладах освіти. Цікавим, актуальним та ефективним у реалізації є Всеукраїнський онлайн-проєкт із профорієнтації та побудови кар'єри «Обери професію мрії». За ініціативи представників організації HR You спільно з ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» Міністерства освіти і науки України, Асоціацією інноваційної та цифрової освіти проведено форсайт-дослідження розвитку людського капіталу, першого робочого місця та ринку праці. На основі здобутих результатів було розроблено відповідне методичне забезпечення: онлайн-тести визначення типу особистості та типу інтелекту; онлайн-курс для педагогів та батьків; уроки з профорієнтації, курс із вибору професії без гендерних стереотипів; відеолекції, онлайн-екскурсії на найпотужніші українські компанії, мультимедійні курси у форматі SCORM про тренди ринку праці в Україні та світі, що спрямовані на розширення знань про світ професій та допомогу здобувачам освіти у здійсненні самоаналізу своїх особистісних рис та зовнішньої ситуації, що впливає на вибір професії.

Упродовж 2021–2026 років експерти Фонду міжнародної солідарності в рамках Програми ЄС EU4Skills за підтримки Європейського Союзу і його держав-членів Німеччини, Фінляндії, Польщі та Естонії в рамках Програми ЄС «EU4Skills: кращі навички для сучасної України» у партнерстві з Міністерством освіти і науки України в закладах освіти Вінницької, Запорізької, Київської, Львівської, Миколаївської, Полтавської, Рівненської та Чернівецької областей реалізують експеримент усеукраїнського рівня «Професійна орієнтація в Новій українській школі». Програмою експерименту передбачено актуальні завдан-

ня: визначення та реалізація стратегічних засад упровадження моделі професійної орієнтації в закладах загальної середньої освіти; уведення системної інтеграції змісту профорієнтаційної роботи в навчальні предмети, починаючи з першого класу; розроблення цілісного навчально-методичного забезпечення для педагогів і здобувачів освіти та профорієнтаційного курсу за вибором у 8 та 10 класах; створення програми підвищення кваліфікації вчителів з цього напрямку.

Відповідно важливими для здобувачів освіти є успішна соціалізація, самореалізація та свідомий вибір професії, що потребує упровадження в діяльність закладів освіти сучасних технологій розвитку навичок майбутнього, новітньої методології професійної орієнтації. Педагогічні працівники повинні сприяти виявленню та розвитку в учнів таких навичок, як інноваційне та критичне мислення, здатність взаємодіяти в команді, новаторство, можливість навчатися та розвиватися впродовж життя, забезпечувати рівність та різноманіття, самостійність та відповідальність у прийнятті рішень, креативність, стресостійкість, гнучкість, висока адаптивність та цифрова грамотність. Реалізація таких завдань можлива за наявності у педагогів закладу освіти високого рівня психологічної готовності до змін та роботи в складні періоди життєдіяльності, умови створення розвивального, безпечного та сприятливого для розвитку особистості дитини освітнього середовища, проведення системної роботи на всіх ланках освіти від початкової до старшої школи.

Аналіз основних досліджень і публікацій із зазначеної проблеми.

У Положенні про професійну орієнтацію молоді професійна орієнтація визначена як комплексна система засобів, спрямованих на допомогу та підтримку здобувачів освіти в напрямі дієвого та свідомого професійного самовизначення. У документі зазначено, що основою професійного самовизначення учнів є самопізнання, об'єктивна самооцінка здібностей, знань, умінь та навичок (Положення про професійну орієнтацію молоді, яка навчається, 1995,

с. 2–4). Актуальним для вибору професії є проходження поглибленого тестування вмінь, нахилів та здібностей здобувачів освіти, що допоможе учням визначити профіль майбутньої професії та реалізовувати власні освітні та життєві стратегії.

У проєкті Концепції «Професійна орієнтація в Новій українській школі» наголошено на обов'язковому створенні в закладі освіти цілісної програми професійної орієнтації, яка передбачає комплексний підхід (Професійна орієнтація в Новій українській школі, 2020, с 1–15). У цьому документі акцентовано на запровадженні в закладах освіти наскрізної системи професійної орієнтації (інтеграція в предмети інваріативного складника, профорієнтаційні курси, гурти, факультативи, тестування, відвідування підприємств, закладів вищої, професійно-технічної освіти, ярмарки професій тощо), що сприятиме розвитку в учнів «м'яких навичок», важливих для розвитку кар'єри: критичне мислення, креативність, уміння взаємодіяти в команді, емоційний інтелект, гнучкість, тайм-менеджмент тощо.

Розгляд питання вибору професії, професійного самовизначення особистості представлено в наукових працях як зарубіжних (Е. Берн, А. Маслоу, Ф. Парсонс, Д. Сьюпер, Д. Тідеман), так і вітчизняних (І. Д. Бех, Л. В. Долинська, Г. С. Костюк, Н. С. Побірченко тощо) дослідників.

Українські вчені (І. П. Маноха, О. Л. Мерзлякова, Н. А. Побірченко, В. В. Рибалка) характеризують професійне самовизначення як діяльнісний прояв свідомого суб'єкта, що здійснює життєво важливий вибір та проблему професійного самовизначення розглядає у взаємозв'язку з іншими різновидами самоідентифікації, самовизначення особистості та особливостями її становлення, формування та розвитку.

Професійне самовизначення як фактор, що сприяє саморозвиткові учнів старших класів, вивчала О. Л. Мерзлякова, підкреслюючи важливість інтенсифікації процесів професійного самовизначення учнів через механізми активізації їхнього саморозвитку. Автор зазначає, що завдан-

ня вчителів та батьків полягає у створенні сприятливого середовища для активного самопізнання та розвитку здобувачів освіти, мотивуванні їх до самоаналізу, особистісного зростання, формування навичок свідомого вибору професії (Мерзлякова О. Л., 2009, с. 2–5).

Міністерство освіти і науки України спільно з Державною установою «Інститут освітньої аналітики» в жовтні – грудні 2020 року провело «Базове моніторингове дослідження щодо професійної орієнтації учнів у закладах ЗСО». Автори дослідження долучили до опитування 1 696 закладів загальної середньої освіти з усіх областей України. Під час ознайомлення з висновками авторів моніторингового дослідження ми зосередили увагу на результатах учасників дослідження закладів освіти Миколаївської області. У відповідях про те, коли доцільно розпочинати профорієнтаційну роботу в ЗСО, 28 % респондентів зазначили – із початкової школи, 58 % – із середньої, 14 % – зі старшої школи. Уважають ефективними заходи з профорієнтаційної роботи в закладі освіти 62 % педагогів. На думку респондентів, займатися організацією профорієнтаційної роботи з учнями має вчитель – 13,5 %, практичний психолог – 5,8 %, соціальний педагог – 7,7 %, а потребують спеціальної підготовки для ефективно організації профорієнтаційної роботи в ЗСО лише 42,3 % педагогів. У відповідях педагоги підкреслили, що відчують нестачу методичних розробок, комп'ютерних програм, дидактичних матеріалів, тематичних онлайн-курсів.

Учені та практики акцентують на тому, що особистісне самовизначення, самопізнання та самореалізація напруг пов'язані з професійним самовизначенням людини, з її самоефективністю на різних етапах життєдіяльності. Аналіз результатів моніторингового дослідження доводить, що в закладах освіти здебільшого спостерігаємо брак комплексного / цілісного підходу до організації профорієнтаційної роботи, а заходи, що проводять, не мають системного характеру, у педагогів простежуємо недостатню мотивацію або нерозуміння важливості розвитку у здобувачів

освіти навичок побудови освітньої та професійної траєкторії свідомого вибору професії, також педагогам бракує сучасного методологічного забезпечення для реалізації зазначеної роботи зі здобувачами освіти. Для розв'язання окреслених проблем потрібно запровадити системний підхід до реалізації профорієнтації в освітньому процесі закладу освіти, розробити відповідний компонент підвищення кваліфікації (модулі, сертифіковані заходи) для учителів закладів освіти Миколаївської області.

Мета статті: висвітлення основних аспектів реалізації експерименту всеукраїнського рівня на тему «Професійна орієнтація у Новій українській школі» в закладах освіти Миколаївської області.

Завдання:

1. Проаналізувати публікації, науково-методичні дослідження з організації профорієнтаційної роботи в закладах загальної середньої освіти.
2. Репрезентувати компоненти / складники методичного забезпечення названого експерименту всеукраїнського рівня.
3. Представити результати реалізації експерименту всеукраїнського рівня на тему «Професійна орієнтація в Новій українській школі» на прикладі діяльності навчально-методичної лабораторії практичної психології та соціальної роботи МОППО та навчально-методичної лабораторії акмеології МОППО, закладів освіти – учасників дослідно-експериментальної роботи.

Виклад основного матеріалу.

Центром профорієнтаційної роботи з учнями безперечно є заклад освіти (гімназія, лицей тощо), де мають бути створені необхідні умови для формування життєвих компетентностей школярів. Організація профорієнтаційної діяльності, за твердженням І. В. Варнавської, потребує вдосконалення освітнього процесу в школах, зміцнення їхньої матеріально-технічної бази, підвищення рівня методичного забезпечення. На перший план висуюють

глибокі теоретичні знання та культурний, інтелектуальний, нестандартний світогляд школярів (Варнавська І. В., 2021, с. 10). Саме таке мислення є цінним на сучасному ринку праці, оскільки зумовлює створення належного рівня конкурентоспроможності та мотивації до інноваційних підходів у різних сферах діяльності.

Профорієнтація є складною системою, що сприяє водночас гуманізації і технологізації професійного вибору особистості. Ефективність проведення профінформаційної роботи, на думку В. І. Шепітька, залежить від якості та форми подання інформації. Щоб уникнути помилок у профінформаційній роботі, варто дотримуватися низки вимог, а саме: інформація повинна бути всебічною, достовірною й об'єктивною (Шепітько В. І., 2022, с. 593). Акцентовано на актуальності питань інфомедійної грамотності в контексті профорієнтаційної роботи: розвитку умінь і навичок орієнтуватися в інформації, відбирати та оцінювати все, що надходить ззовні; розвитку критичного мислення. Оскільки знання з медіа та вміння їх використовувати в реальному житті сприяють формуванню впевненої лідерської поведінки, це значно допомагає здійснити правильний вибір професії.

На думку А. В. Ключкової, суттєвою перешкодою вдалої реалізації профорієнтаційної роботи в освітньому закладі є неготовність педагогів до врахування динамічних змін, що відбуваються в соціальному середовищі і суспільстві, а також брак відповідних методичних розробок (Ключкова А. В., 2023, с. 182). Уважаємо за необхідне використовувати в профорієнтаційній роботі інформаційний контент, пов'язаний із сучасними актуальними професіями, що відповідають викликам сьогодення (наприклад, оператор дрона, сапер, вебдизайнер, копірайтер, спеціаліст із кібербезпеки та ін.). Поліпшенню ситуації щодо організації профорієнтаційної діяльності в закладі освіти сприятиме використання інноваційних технологій.

Ідеї Нової української школи ґрунтуються на компетентнісному та особистісно-орієнтованому підходах, які максимально враховують як вимоги до навчальних

здобутків школярів, так і вікові особливості психофізичного розвитку учнів, що передбачає здобуття учнівських умінь та навичок, необхідних для успішної самореалізації в професійній діяльності (Пономарьова Н., Аркатова О., 2022, с. 181). Важливо, щоб здобувачі освіти усвідомлювали актуальність набутих знань та вмінь для подальшого їх використання в реальному житті. Це забезпечить свідомий вибір майбутньої професії.

Профорієнтаційна робота – це змістовний комплексний процес, тому залучення до нього вчителів та учнів має бути системним, а не разовим. Учені Ю. Л. Вітомський, С. Ю. Бондаренко, К. В. Гученко, В. Ц. Абрамян пропонують програму психологічного супроводу школярів НУШ у період вибору профілю навчання, що передбачає залучення не тільки практичного психолога, а і соціального педагога, класного керівника, вчителів-предметників. Пріоритетним завданням педагогічних працівників є інформування учнів про світ професій, ознайомлення з професіограмами та перспективами розвитку ринку праці; розкриття здібностей і інтересів учнів, визначення професійних уподобань здобувачів освіти; формування у школярів мотивів свідомого вибору професії (Вітомський Ю. Л., Бондаренко С. Ю. та ін., 2021, с. 740). Організована в такий спосіб робота допомагає здобувачам освіти самостійно прийняти рішення з професійного самовизначення. Нині під час обрання професії здобувачі освіти послуговуються такими критеріями: рівень особистих умінь у певній сфері діяльності, можливість кар'єрного росту, висока заробітна плата. Це означає, що потрібно зорієнтовувати школярів під час профорієнтаційної роботи на ознайомлення з актуальними на ринку праці професіями, вивчення особистісних здібностей та нахилів, розвиток навичок побудови кар'єри, самопрезентації.

Щоб організувати профорієнтаційну роботу в закладах загальної середньої освіти, потрібно:

1. Залучити педагогів до підвищення фахового рівня з питань профорієнтації, кар'єрного консультування.

2. Застосовувати особистісно-орієнтований підхід

3. Інтегрувати профорієнтаційний компонент в основні предмети варіантного складника.

4. Узяти до уваги методичні матеріали / ресурси експерименту.

5. Налагодити зв'язки між закладами загальної середньої освіти та закладами професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти.

Упровадження експерименту «Професійна орієнтація в Новій українській школі» є актуальним напрямом реалізації завдань реформи Нової української школи – ідея формування профорієнтаційних компетентностей учнів є наскрізним складником освітнього процесу, але основну увагу координатори експерименту скеровують на соціальну та здоров'язбережувальну освітню галузь, а саме – новий інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут».

Співавтор проєкту О. І. Шиян – одночасно й співавтор модельної навчальної програми та підручників курсу «Здоров'я, безпека та добробут», а також комплекту навчально-методичних матеріалів для викладання курсу в Новій українській школі.

Зазначимо, що в саму модельну навчальну програму курсу «Здоров'я, безпека та добробут» (Шиян О. І., Дяків В. Г. та ін.) закладено ідею профорієнтації, тому як результат роботи авторів-науковців та педагогів-практиків, залучених до творення підручника «Здоров'я, безпека та добробут» (5, 6 класи), є гармонійне логічне змістове поєднання експерименту з соціальною та здоров'язбережувальною освітньою галузю нового Державного стандарту базової середньої освіти.

Фундаментом розвитку в здобувачів освіти навичок свідомого вибору професії є запровадження системного наскрізного навчання в НУШ, що сприяє виявленню в учнів інтересів, розкриттю здібностей, вивченню світу професій, визначенню потреб та векторів особистісного розвитку.

Фахівці експерименту всеукраїнського рівня за темою «Професійна орієнтація в Новій українській школі» створили оригінальний методичний комплекс,

що складається з тематичних посібників (режим доступу: <https://kariera.in.ua/uk/courses/?tags=371>), які відповідають змісту освітніх програм початкової школи (1–4 класів) у рамках предмета «Я досліджую світ» та базової школи в рамках інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» (5–6 класи).

Кожен посібник починається з переліку основних професій певного напрямку, часто цікавих та нових для учнів (наприклад, оператор дронів – посібник «Інженерні професії», рибовод, іхтіолог – «Досліджуємо воду і водний світ», берейтор – посібник «Професії, що оберігають і рятують»). Вступна стаття посібника актуалізує презентовані професії, їх важливість. Тези статті починають здебільшого словосполученнями на кшталт: «зверни увагу», «міркуй», «замислюйся», «нумо досліджувати». Зміст посібника містить такі розділи: про професії, цікаві факти, цікаві вправи, ти і професії, від авторського колективу. В останньому розділі розміщено статтю-звернення до вчителів із рекомендаціями щодо використання посібника (на які інтегровані курси НУШ зорієнтований, якій віковій категорії призначений).

Автори-експерти реформаторської програми «EU4Skills: кращі навички для сучасної України» А. Новосад та А. Седоченко спільно з творчою групою експерименту розробили посібники для учнів початкових класів. У посібниках на прикладі досягнень «жінок в науці» розвіяно міф щодо «жіночих» та «чоловічих» професій та наголошено на важливості уникати гендерних стереотипів під час вибору професії. Пізнавальними для дітей є розділи, де автори розповідають про підлітків, які зробили наукові відкриття та досягли успіху завдяки своїм винаходам.

Доцільно зазначити, що структура занять передбачає використання активних форм навчання (групова, парна робота, рольові ігри, квести, інтелект-карти, комікси), що відповідають віковим особливостям учнів і сприяють розвитку навичок командної взаємодії та спілкування, самоорганізації і самоконтролю, самопрезентації, творчого виконання проблемних завдань,

критичного мислення. Крім того, посібники вдало ілюстровані, діти за допомогою швидкокодів набувають можливості зануритись у віртуальні подорожі, відвідати музеї та створити плакати-підказки, підвищити свою цифрову грамотність, опанувати Google застосунки, оволодіти навичками безпечного послуговування Інтернетом.

Результати діяльності структурних підрозділів Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти щодо реалізації завдань I–III етапів експерименту всеукраїнського рівня за темою «Професійна орієнтація в Новій українській школі».

Реалізація експерименту здійснюється на виконання наказу МОНУ від 10 серпня 2021 року № 901 «Про проведення експерименту за темою «Професійна орієнтація в Новій українській школі» на червень 2021– грудень 2026 роки». Інформаційно-методичний та координаційний супроводи забезпечують фахівці навчально-методичної лабораторії практичної психології та соціальної роботи МОІШО та навчально-методичної лабораторії акмеології МОІШО. Відповідно до мети та завдань експерименту серед першочергових задач його реалізації в Миколаївській області в контексті соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі визначено такі:

1. Методичне та організаційне консультування вчителів педагогів закладів загальної середньої освіти області, які впроваджують експеримент.
2. Популяризація в освітньому середовищі інформації про зазначене дослідження.

Очікувані результати: педагоги області мають оволодіти методикою формування профорієнтаційної компетентності здобувачів освіти через використання навчально-методичних матеріалів експерименту в контексті соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі.

Упровадженням наскрізної профорієнтації займаються вчителі-предметники та вчителі початкової школи, класні керівники, практичні психологи та соціальні пе-

дагоги базових закладів освіти (учасників експерименту) Миколаївської області.

Наскрізні профорієнтаційні теми реалізують у контексті модельних навчальних програм інтегрованих курсів. Це сприяє формуванню позитивного ставлення до предметів та професій, стимулює до аналізу власних здібностей та інтересів, дозволяє набути нових компетентностей та навичок і побудувати траєкторію розвитку кар'єри.

Важливим у виборі профорієнтаційного інструментарію для педагогів є врахування особливостей вікового розвитку здобувачів освіти. Так упровадження профорієнтаційного складника в початковій школі в рамках предмета «Я досліджую світ», ранкових зустрічей, позакласних заходів дає можливість здобувачам освіти ознайомитися зі світом професій та ринком праці в ігровій формі, через індивідуальні та групові проєкти, створення відеороликів, допомагає учням усвідомити важливість навчання, трудової діяльності, поваги до будь-якої професії, до праці та результатів праці інших людей, розкрити власні інтереси та здібності.

Реалізація профорієнтаційного складника в курсі «Здоров'я, безпека та добробут» (5–6 класи) продовжує ознайомлення здобувачів освіти зі світом професій (розширене коло) в ігровій формі та через індивідуальні та групові проєкти, заохочує до докладного вивчення професій, які їх зацікавили, підкреслює важливість навчання, трудової діяльності, поваги до будь-якої професії, до праці та її результатів; заохочує до розвитку своїх талантів та дослідження власних мотивів та здібностей, залучає до участі у шкільних профорієнтаційних проєктах.

Починаючи з листопада 2021 року педагоги закладів – учасників експерименту активно долучаються до інформаційних, навчальних та науково-методичних онлайн-заходів щодо особливостей апробації та адаптації навчально-методичних матеріалів із профорієнтації у початковій школі (1–4 класи) в рамках предмета «Я досліджую світ» та у базовій школі в рамках інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека

та добробут» (5–7 класи), презентують свої методичні практики під час вебінарів, круглих столів.

Координатори експерименту «Професійна орієнтація в Новій українській школі» В. В. Стойкова, заступник директора з науково-педагогічної роботи, Т. О. Сливінська, завідувач навчально-методичної лабораторії практичної психології та соціальної роботи, Л. В. Погорелова, методист навчально-методичної лабораторії акмеології, з метою підвищення фахового рівня педагогів щодо реалізації профорієнтаційної роботи в закладах освіти провели низку методичних заходів: ознайомили педагогів закладів освіти області з навчально-методичним забезпеченням (посібниками, онлайн-ресурсами) експерименту; організували зустріч педагогів Миколаївської області з експертами програми EU4Skills, авторами / розробниками посібників, методичного забезпечення експерименту «Професійна орієнтація в Новій українській школі»; провели обласний семінар «Практичні аспекти впровадження Державного стандарту базової середньої освіти на адаптаційному циклі навчання: природнича, математична та технологічна освітні галузі»; презентували матеріали з досвіду роботи закладів – учасників експерименту «Професійна орієнтація в Новій українській школі» під час методичних заходів для педагогів та практичних психологів закладів освіти Миколаївської області (майстер-класи, семінари, круглі столи); здійснили координацію участі педагогів закладів освіти в навчальних та інформаційних заходах щодо шляхів упровадження професійної орієнтації в рамках предмета «Я досліджую світ» (1–4 класи) та інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» (5–6 класи); розмістили / оновили на сайті структурного підрозділу методично-інформаційні матеріали, посібники.

У березні 2023 року фахівці навчально-методичної лабораторії практичної психології та соціальної роботи МОІППО провели школу професійного досвіду для працівників психологічної служби закладів освіти Миколаївської області «Профорієн-

тація як провідний напрям роботи практичного психолога, соціального педагога в умовах війни та повоєнного відновлення країни». Під час зустрічі учасникам презентовано методичне забезпечення інноваційного експерименту «Професійна орієнтація в НУШ», представлено оновлені ресурси Миколаївського обласного центру зайнятості щодо профорієнтаційної роботи з учасниками освітнього процесу, розкрито критерії успішності профорієнтаційної роботи з дітьми з ООП та наголошено на важливості дотримання принципів гендерної рівності у питаннях вибору професії. Також учасники зустрічі розглянули сучасні онлайн-платформи з вибору професії, ознайомились із новими формами та методами профорієнтаційної роботи практичного психолога, соціального педагога зі здобувачами освіти.

У II семестрі 2023 року та в 2024 році працівники навчально-методичних лабораторій практичної психології та соціальної роботи та акмеології МОІППО провели заходи з координації та науково-методичного супроводу реалізації експерименту, зокрема: ознайомлення педагогів закладів освіти області із навчально-методичним забезпеченням (посібниками, онлайн-ресурсами) експерименту; проведення обласного майстер-класу «Лайфхаки та новації в діяльності вчителя предмета «Основи здоров'я» / інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» (II засідання); організація роботи творчих груп «Формування профорієнтаційної компетентності засобами інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут», «Шляхи реалізації ідей НУШ в освітньому процесі інтегрованих курсів природничого спрямування: профорієнтаційні посібники «Працюємо з природою». «Розвиток в учнів ключових компетентностей на уроках інформатики в Новій українській школі: профорієнтаційні посібники «Цифрові й «айтішні» професії». «Інтегровані проєкти як засіб формування ключових компетентностей учнів на уроках технологій (5–6 класи): профорієнтаційні посібники «Кухарська справа; проведення інструктивно-методичного семінару «Презентація досвіду роботи закладів – учасни-

ків експерименту «Професійна орієнтація в Новій українській школі» розміщення на сайтах структурних підрозділів МОІППО профорієнтаційних матеріалів, методичних матеріалів, посібників; інтервізійні зустрічі педагогів Миколаївської області з експертами програми EU4Skills, авторами / розробниками посібників, методичного забезпечення експерименту «Професійна орієнтація в Новій українській школі»; координація участі педагогів закладів освіти в навчальних та інформаційних заходах щодо шляхів упровадження професійної орієнтації в рамках предмета «Я досліджую світ» (1–4 класи) та інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» (5–7 класи); ознайомлення освітян із напрацюваннями учасників досліду та матеріалами авторів у контексті курсів підвищення кваліфікації учителів предмета «Основи здоров'я» та інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут»; координація / модерація участі педагогів закладів освіти в навчальних та інформаційних заходах щодо шляхів упровадження професійної орієнтації в рамках предмета «Я досліджую світ» (1–4 класи) та інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» (5–6 класи); інформування учасників експерименту, педагогічні спільноти та громадськість про хід і результати реалізації експерименту на сайті Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, зокрема сайтах «Психологічна служба» (режим доступу: <https://edpsycholog.moippo.mk.ua/>) та «Соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь / предмет «Основи здоров'я» (режим доступу: <https://health.moippo.mk.ua/>).

Кращі практики впровадження експерименту в закладах освіти Миколаївщини представлено на освітній конференції координаторів у Польщі.

Про ефективність проведеної роботи Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти свідчить збільшення кількості педагогів Миколаївщини, які долучаються до ознайомлення та реалізації навчально-методичних посібників із профорієнтації: здоров'язбережувальна, природнича, технологічна освітні галузі.

Опитування вчителів предмета «Основи здоров'я» та інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» під час курсів підвищення кваліфікації свідчить про те, що дослідження дає можливість фахового зростання, забезпечує значну методичну підтримку, стимулює до саморозвитку як учителів, так і учнів. Забезпечення електронними ресурсами (сайт, посібники) є дієвою допомогою педагогам у підготовці та проведенні занять і позакласних заходів.

Реалізація ідей профорієнтації в освітньому процесі закладів освіти Миколаївщини – учасників експерименту всеукраїнського рівня за темою «Професійна орієнтація в Новій українській школі».

Учасниками всеукраїнського експерименту «Професійна орієнтація в новій українській школі» є 4 заклади освіти Миколаївщини (20 педагогів та класів, 541 учень).

Освітній процес закладів освіти Миколаївщини – учасників експерименту наскрізно зорієнтований на реалізацію основної мети профорієнтації відповідно до різних вікових категорій здобувачів освіти (початкова школа та адаптаційний цикл). Заслужують на увагу заходи, серед яких: тематичні профорієнтаційні тижні / декади («Цікавий світ професій: професії, які...», інженерний тиждень), години спілкування («Україна – європейська держава», «Вогонь – друг, вогонь – ворог», «Світ професій і твій вибір», «Ти і поліція», «Професії, що оберігають та рятують», «Інженерні професії», «Як я можу розкривати таємниці природи» та ін.), ранкові зустрічі («Що заховано під снігом?», «Які пристрої допомагають нам під час подорожі?», «Робота сама нас не знайде», «Безпечна дорога до школи», «Як поводитись у разі виявлення невідомих предметів», «Тварини-рятівники і помічники», «Ти і професії», «Чому за відбитками пальців можна визначити особу?», «Неймовірно про рослини», «Харчування і здоров'я», «Як виробляють смаколики? Давні рецепти», «Моя професія – рятівник», «Професії, що оберігають і рятують», «Космічні професії», «Транспортні професії», «Доглядаємо за тваринами»

та ін.). Здобувачів освіти активно залучають до проєктної діяльності («Цікавий світ професій», «Пророщуємо рослини», «Моя майбутня професія», «Моя власна клумба») та експериментальної роботи («Як дослідити склад ґрунту і визначити умови, необхідні для рослин», «На чому можемо подорожувати. Підбираємо матеріали для виготовлення плоту», «Музичні інструменти своїми руками. Як звучить трубочка для соку», «Досліджуй професії на практиці», «З чого складається ґрунт і хто в ньому живе», «Висадження рослин в ґрунт «Город на підвіконні», «Робимо парашут і випробуємо його за допомогою наукового методу», «Агрономи знають завжди, чому рослини ростуть краще», «Робимо транспортні засоби – оригамі», «Фізика та хімія на кухні».

Систематичними є зустрічі з представниками ДСНС та поліції «Дізнаємось про професії та правила безпеки від професіоналів, квести, конкурси, тематичні «занурення» в світ професій, екскурсії (відеоекскурсія до національного дендрологічного парку «Софіївка», екскурсія до ветеринарної клініки, відеоподорож заповідниками України, екскурсія до хлібопекарні, екскурсія на природу «Первоцвіти нашої місцевості», онлайн-подорож «У світі професій». Мотивацією до організації колективної діяльності є залучення учнів до майстер-класів («Виготовлення бургера», «Виготовлення вітальної листівки у техніці «Оригамі», «Висадження квітів на клумбах», «Виготовлення значка поліцейського», «Створення відеофільму про поліцейських», «Створюємо штампи-відбитки з овочів та фруктів»). Із метою формування критичного мислення здобувачів освіти традиційно проводять інформаційні години («Професіонали своєї справи», «Трендові професії», «Професії, які пов'язані з тваринами», «Професії, які пов'язані з природою», «Професія поліцейський / поліцейська», «Складний шлях до професії своєї мрії»).

У контексті організації позашкільної роботи проведено такі заходи: «Безпека понад усе!», «Спритний кухар», «Мій домашній улюбленець», «Я мамин/а помічник/

ця», «Флористи та флористки. Складання букетів», «Надзвичайна професія «Вчитель»».

Зазначимо, що, завершивши роботу над науково-методичним забезпеченням упровадження ідей профорієнтації в контексті адаптаційного циклу базової середньої освіти (курс «Здоров'я, безпека та добробут», 5–6 класи), автори експерименту розширюють діяльність над розробленням методичного контенту для всіх галузей державного стандарту базової середньої освіти, створюючи посібники з профорієнтації для різних предметів. Наразі гриф Міністерства освіти і науки України отримав підручник «Здоров'я, безпека та добробут», 7 клас (автори: Шиян О. І., Дяків В. Г., Седоченко А. Б., Тагліна О. В., друк – видавництво «Ранок»), розроблений на основі ідей профорієнтації. Заплановано поповнення також списку закладів освіти-учасників експерименту, до нього долучаться саме ті заклади, педагоги яких обрали модельну програму та підручник курсу «Здоров'я, безпека та добробут» для 7 класу за авторством координаторів експерименту.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Аналіз публікацій засвідчив, що профорієнтація є складною системою, що сприяє водночас гуманізації і технологізації професійного вибору особистості та має бути цілісною мережею діяльності закладу освіти, яка є головним осередком профорієнтаційної роботи зі здобувачами освіти. Організація профорієнтаційної роботи в закладах загальної середньої освіти сприятиме особистісному самовизначенню, самопізнанню та самореалізації здобувачів освіти, з їхнім професійним самовизначенням, самоефективністю та успішністю на різних етапах життєдіяльності.

Розглянуті основні аспекти реалізації

експерименту всеукраїнського рівня за темою «Професійна орієнтація в Новій українській школі» в закладах освіти Миколаївської області дали змогу описати діяльність Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, закладів загальної середньої освіти області – учасників дослідження та відзначити позитивну динаміку його реалізації.

Визначені компоненти методичного забезпечення та представлені результати реалізації експерименту на прикладі діяльності навчально-методичної лабораторії практичної психології та соціальної роботи МОІППО та навчально-методичної лабораторії акмеології МОІППО, закладів освіти-учасників дослідно-експериментальної роботи доводять ефективність системи організованої роботи, що сприяє розширенню кола вчительства, яке продовжить створення освітнього середовища на профорієнтаційних засадах.

Представлені результати дослідження засвідчили вмотивованість педагогів у застосуванні нових підходів до організації профорієнтаційних заходів, зацікавленість здобувачів освіти в інформативно-компетентнісному полі профорієнтаційної роботи, проведеної в закладах на основі методичних матеріалів експерименту.

Перспективним вважаємо вивчення практик реалізації досліду за галузями Державного стандарту базової середньої освіти (адаптаційний та предметний цикли) із подальшою репрезентацією методичних матеріалів експерименту всеукраїнського рівня за темою «Професійна орієнтація в Новій українській школі» педагогам області для практичного використання в контексті вивчення предметів природничо-математичного циклу та інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут».

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Варнавська І. В. Організація профорієнтаційної діяльності в закладах освіти / І. В. Варнавська. – 2021. – Режим доступу: <http://surl.li/rtoom>
2. Вітомський Ю. Л., Бондаренко С. Ю. та ін. Сучасні методи профорієнтаційної роботи як умова формування в учнів НУШ здібностей планувати та реалізовувати персональний освітньо-професійний маршрут / Ю. Л. Вітомський, С. Ю. Бондаренко та ін.

// Перспектива та інновації науки. № 5 (5), 2021. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2021-5\(5\)-735-746](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2021-5(5)-735-746). – Режим доступу: <http://surl.li/ruaxr>

3. Клочкова А. В. Проблема реалізації профорієнтаційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої освіти / А. В. Клочкова // Вересень. Науково-методичний інформаційний журнал. – 2023. – № 1(96). – С. 180–119. – Миколаїв. DOI: <https://doi.org/10.54662/veresen.2.2023.10>

4. Мерзлякова О. Л. Взаємозв'язок процесів саморозвитку та професійного самовизначення учнівської молоді / О. Л. Мерзлякова. К., 2009. – Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/146446127.pdf>.

5. Організація та здійснення профорієнтаційної роботи серед старшокласників – розширює їм можливості у профорієнтаційному виборі / В. І. Шепітько, Н. В. Бору-та, Є. В. Стецук // Modern directions of scientific research development : Proceedings of VIII International Scientific and Practical Conference, Chicago, USA 26–28 January 2022. – Chicago, 2022. – С. 592–595. Режим доступу: <http://surl.li/rtpah>

6. Положення про професійну орієнтацію молоді, яка навчається. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0198-95#Text>

7. Пономарьова Н., Аркатова О. Провідні ідеї концепції профорієнтаційної роботи у НУШ. Матеріали ХХ науково-методичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених «Наумовські читання», присвяченої 300-річчю з дня народження Григорія Сковороди [Електронний ресурс] (3–4 листопада 2022 р., м. Харків) / Н. Пономарьов, О. Аркатова / за заг. ред. Жерновникової О. А. / ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. – Харків : ХНПУ, 2022. – 436 с. – Режим доступу: <http://surl.li/rtzif>

8. Проект Концепції «Професійна орієнтація в новій українській школі». – 2021. – Режим доступу: <http://surl.li/rauvz>

9. Сайт Всеукраїнського проєкту «Професійна орієнтація в новій українській школі». – Режим доступу: <https://kariera.in.ua/uk/courses/?tags=371>

THE PROFESSIONAL ORIENTATION IN THE NUS: THE ALL-UKRAINIAN LEVEL EXPERIMENT IMPLEMENTATION INTO EDUCATION INSTITUTIONS OF THE MYKOLAIV REGION

Slyvinska Tatiana,

*head of educational laboratory psychology, social work
Mykolaiv In-Service Teacher Training Institute
4-a Admiralska Street, 54001, Mykolaiv, Ukraine
tetiana.slyvinska@moippo.mk.ua*

Pohorelova Liubov,

*educator of Laboratory of Acmeology
Mykolaiv In-Service Teachers Training Institute
4-a Admiralska Street, 54001, Mykolaiv, Ukraine
liubov.pohorelova@moippo.mk.ua*

The methodological article highlights the main aspects of the implementation of the all-Ukrainian level experiment on the topic «Professional Orientation in the New Ukrainian School» in institutions of general secondary education participating in the experimental work in the Mykolaiv region. A number of scientific works on this problem have been studied. The data of the «Basic Monitoring Study on the Professional Orientation of Students in Post-Secondary

Institutions», organized by the Ministry of Education and Science of Ukraine together with the State Institution «Institute of Educational Analytics», have been submitted. Features of the information-methodical and coordination support of the experiment by pedagogical workers of the educational-methodical laboratories of practical psychology and social work, and acmeology at Mykolaiv In-Service Teacher Training Institute are presented. Reports on conducting methodological events for the pedagogical community of the Mykolaiv region (master classes, creative groups, seminars, etc.), organized by the regional coordinators of the all-Ukrainian experiment, are provided, which testify to the scale of coverage of information on the career guidance of educators in the Mykolaiv region, in particular teachers of the integrated course «Health, Safety and Well-Being», and the effectiveness of using the developed methodical content. The experience of implementing the experiment in educational institutions in the Mykolaiv region is described. The methodological set of career guidance manuals (primary school, adaptation cycle of basic secondary education) is represented and discussed in detail. The ways of implementing experiments in the context of the realization of the state standard for basic secondary education are proposed.

Keywords: *professional orientation of education seekers; professional self-determination; the all-Ukrainian experiment «Professional Orientation in the New Ukrainian School»; the integrated course «Health, Safety and Well-Being».*

REFERENCES

1. Klochkova, A. V. (2023). Problema realizatsii proforiientatsiinoi roboty z ditmy z osoblyvymy osvitynymi potrebamy v zakladi zahalnoi serednoi osvity [The problem of implementation of vocational guidance work with children with special educational needs in a general secondary education institution]. *Veresen. Naukovo-metodychnyi informatsiynyi zhurnal*, 1(96), 180–119. Mykolaiv. DOI: <https://doi.org/10.54662/veresen.2.2023.10> (ukr).
2. Merzliakova, O. L. *Vzaiemozv'язok protsesiv samorozvytku ta profesiinoho samovyznachennia uchnivskoi molodi* (2009). [Interrelationship between the processes of self-development and professional self-determination of students]. (ukr).
3. Ponomarova, N., & Arkatova, O. (2022). Providni idei kontseptsii proforiientatsiinoi roboty u NUSh. Materialy XX naukovo-metodychnoi konferentsii zdobuvachiv vyshchoi osvity ta molodykh uchenykh «Naumovski chytannia», prysviachenoj 300-richchiu z dnia narodzhennia Hryhoriia Skovorody [Leading ideas of the concept of career guidance work at National University of Higher Education]. (Ed. Zhernovnykova O. A.). KhNPU im. H. S. Skovorody. Kharkiv: KhNPU. Retrieved from: <http://surl.li/rtzif> (ukr).
4. Proiekt Kontseptsii «Profesiina oriientatsiia v novii ukrainskii shkoli» (2021). [Project Concept «Professional orientation in the new Ukrainian school»]. Retrieved from: <http://surl.li/rayvz> (ukr).
5. Regulations on professional orientation of young people studying. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0198-95#Text> (ukr).
6. Sait Vseukrainskoho proiektu «Profesiina oriientatsiia v novii ukrainskii shkoli». [The website of the All-Ukrainian project «Professional orientation in the new Ukrainian school»]. Retrieved from: <https://kariera.in.ua/uk/courses/?tags=371> (ukr).
8. Shepitko, V. I., Boruta, N. V., Stetsuk, Ye. V. & ta in. (2022). Orhanizatsiia ta zdiisnennia proforiientatsiinoi roboty sered starshoklasnykiv – rozshyriuie yim mozhlyvosti u proforiientatsiinomu vybori [Organization and implementation of career guidance work among high school students – expands their opportunities in career guidance choice]. Modern directions of scientific research development: Proceedings of VIII International Scientific and Practical

Conference, Chicago, USA 26–28 January 2022. – Chicago, 592–595. Retrieved from: <http://surl.li/rtpah> (ukr).

8. Varnavska, I. V. (2021). Orhanizatsiia proforiientatsiinoi diialnosti v zakladakh osvity [Organization of career guidance activities in educational institutions]. Retrieved from: <http://surl.li/rtoom> (ukr).

9. Vitomskyi, Yu. L., Bondarenko, S. Yu. & ta in. (2021). Suchasni metody proforiientatsiinoi roboty yak umova formuvannia v uchniv NUSh zdibnostei planuvaty ta realizovuvaty personalnyi osvitno-profesiinyi marshrut [Modern methods of career guidance work as a condition for the formation of NUS students' abilities to plan and implement a personal educational and professional route]. *Perspektyva ta innovatsii nauky*, 5 (5). DOI [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2021-5\(5\)-735-746](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2021-5(5)-735-746). Retrieved from: <http://surl.li/ruaxr> (ukr).